

32

EEN
WANDELING
DOOR SCHIEDAM

langs plaatsen die een
rol speelden in het
leven en werk van
Gerard Reve

OP STAP MET

Gerard

Reve

OP STAP MET

Gerard Reve

een wandeling door Schiedam

foto: V.M.

BEGIN VAN DE WANDELING

1 STATION SCHIEDAM (CENTRUM)

Horvathweg 1

2 *Overschiesestraat 56*

Dit is het woonhuis van de beeldend kunstenaar Albert Verkade, die sinds de vroege jaren 70 bevriend is met Joop Schafthuizen. Beiden woonden toen in de kleine 'kunstenaarskolonie' in het Proveniershuis. Albert Verkade wordt genoemd in "Moedig Voorwaarts".

3 *Overschiesestraat 44*

Nu we er toch langslopen. Dit is het eerste Schiedamse woonhuis, van 1908 tot 1910, van de dichters Truus en Ida Gerhardt. Het muurgedicht is aangebracht in 2015. Begin jaren 80 onderhielden Reve en Gerhardt een korte correspondentie. De twee brieven van Reve zijn onder de titel "Zeergeleerde Vrouwe" opgenomen in de bundel "Schoon Schip".

4 *Proveniershuis 5*

Dit door stadsarchitect Arij van Bol'Es ontworpen gebouw werd in 1761 opgeleverd. Toen een eeuw later de laatste provenier stierf, werd het een armenhuis, waarin meestal bejaarden woonden. Twee jaar nadat de laatste bejaarde vertrok in 1969, ontstond hier een kleine 'kunstenaarskolonie'. Joop Schafthuizen woonde op nummer 5. Niet lang nadat hij hier introk ontstond zijn relatie met Gerard Reve. In een brief gedateerd 9 juni 1981 schrijft Reve in Le Poët-Laval aan uitgever Van Oorschot:

"Matroos heeft in Schiedam een schitterende flat toegewezen gekregen, omdat het Proveniers-huis ontruimd wordt voor een restauratie door Monumentenzorg. Hij mag terug, over circa een jaar, maar doet het niet. De nieuwe flat is heel groot, bovenste etage, in een zeer nette buurt, met uitzicht over parken en huizen heen, tot aan de werf van Wilton Feyenoord. Een belachelijk lage huur: fl. 206,--. Hij heeft in drie weken tijds alles geverfd, en is nu aan het verhuizen.

Overmorgen over een week D.V. komt hij terug, zodat ik alsdan hier ruim 4 weken alleen zal zijn geweest. Het adres is De Savornin Lohmanlaan 24, 3118 R.S. Schiedam."

Uit: Briefwisseling 1951-1987, Gerard Reve en Geert van Oorschot.

5 Achterzijde Theater aan de Schie/ Stadskantoor

Citaat Reve: *'Het is gezien, het is niet onopgemerkt gebeven'*. Bekende één na laatste zin van De Avonden. In aanloop naar de Reve Revue is er in de stad nog geen geschikte muur gevonden voor dit citaat. Zodra die is gevonden, zal het citaat daarop worden aangebracht.

foto: V.M.

6 BASILIEK VAN DE HEILIGE LIDUINA EN ONZE LIEVE VROUW VAN DE ROZENKRANS Singel 104

Hier ging Gerard Reve ter kerke. Al snel ontwikkelde zich een bijzondere band met pastoor Vismans, die door Reve altijd met 'vader' werd aangesproken. Vismans, die later als geestelijke van een basiliek als monseigneur mocht worden aangesproken, spoorde Reve aan verslag te doen van het pausbezoek aan Nederland in 1985. Nadien als "Roomse Heisa" verschenen. In "Moedig Voorwaarts" heeft Reve het over deze kerk:

"Weet je dat het in de hoofdkerk van Schiedam, van de H. Lydwina en van O.L. Vrouwe van de Rozenkrans, nog zeer orthodox toegaat? Periodieke 'uitstelling' van het Allerheiligste, plechtig rondragen van enige beenderen van Lydwina, etcetera. En die kerk is altijd flink gevuld."

De kerk dateert uit 1881 en is gebouwd onder leiding van een leerling van P.J.H. Cuypers, Evert Magry. Mocht u de deur open vinden, dan is een kijkje binnen de moeite waard. Wellicht kunt u een kaarsje opsteken op de plaats waar Gerard gewoon was dat te doen.

7 Singel 66 (afgebroken)

Hier bevond zich het woonhuis en atelier van de beeldend kunstenaar Paul Beckman. Het stond zo scheef, dat het afgebroken moest worden, maar de nummers 70 en 72 geven een aardig beeld van hoe het geweest is. Paul was een van de 'internationale huisvrouwen', het selecte groepje dat nieuwe manuscripten als eerste onder ogen kreeg. Hij wordt vaak genoemd in "Brieven aan Matroos Vosch".

8 Broersvest 44

In vroeger dagen was hier Boekhandel J. S. van Leeuwen gevestigd, de oudste boekhandel van Schiedam. Reve haalde hier dagelijks zijn NRC Handelsblad. Toen die krant een keer te laat was, stapte de eigenaar 's avonds op de fiets om hem persoonlijk te gaan bezorgen.

9 Oranjestraat 3 op de hoek met de Lange Nieuwstraat

Hier zat vroeger de eerste vestiging van de Mensenvriend (zoals Reve Albert Heijn graag noemde) in Schiedam en de eerste zelfbedieningszaak van de kruidenier in Nederland. Reve deed hier gewoonlijk zijn boodschappen. Op een dag zei de caissière tegen hem: *"Ik weet wel wie u bent, hoor! U bent Godfried Bomans!"*

10 Oranjestraat 10 – 12 (huisnummers ontbreken)

Wijnhuis Oranje was de leverancier van spiritualiën; naar verluidt mochten Reve en Schafthuizen ook buiten de openingstijden langs-komen.

11 Nieuwe Haven 127

We staan bij het woonhuis van dokter Moolhuijsen, die gespecialiseerd was in huidandoeningen en seksueel overdraagbare ziekten. Reve was gefascineerd door alles wat met medische zaken te maken had. Hij was hier vaak te gast en dan werd er urenlang over ziektes en allerlei aberraties gesproken.

12 Nassaulaan 36

Van december 1984 tot september 1993 was dit het woonhuis van Joop Schafthuizen en Gerard Reve. Het schrijfkamertje van Reve bevond zich op de zolderverdieping. In "Brieven aan Matroos Vosch" schrijft hij:

"Joop gaat van de benedenverdieping in Schiedam iets groots maken. Ik heb nog nooit een huis bewoond dat zo doelmatig ingedeeld was, en waarvan alle ruimte haar volle nut had. En die stilte, dag en nacht, die is uitzonderlijk, op enkele honderden meters van het Millionenviertel van de stad zelve." En in "Moedig Voorwaarts" lezen we: "En wat een schitterende basis is het huis in Schiedam! Met de trein kunnen jij en ik overal naar toe. Het is een nette, veilige buurt."

13 VLIETLANDZIEKENHUIS (AFGEBROKEN) *Burgemeester Knappertlaan*

Op het perceel waar nu een villawijkje ligt, stond tot het jaar 2011 het Schielandsziekenhuis. Begin februari 1992 werd Reve hier voor een operatie opgenomen. Na twee weken verpleging mocht hij naar huis. Omdat het ziekenhuis

bij hem in de straat was, mocht hij de wond verder zelf verzorgen. Begin april moest hij opnieuw worden geopereerd, dit maal aan littekenbreuk. Aan de zus van Paul Beckman, die af en toe verstelwerk voor hem deed, vertelde hij:

"Ze hebben alles weggehaald." En verder dat hij blij was dat een vrouwelijke chirurg, Kagie genaamd, hem had geholpen. "Vrouwen, die kunnen toch beter naaien en verstellen."

14 De Savornin Lohmanlaan (afgebroken) ter hoogte van het huidige nummer 34

Het onderkomen in het Proveniershuis moet gerestaureerd. In 1981 verhuizen Schafthuizen en Reve naar een uit de jaren 50 daterende flatwoning in Schiedam Nieuwland. Dit gehorige resultaat van de door woningnood veroorzaakte revolutiebouw wordt in 1985 verlaten voor de woning in de Nassaulaan.

foto: K.K.

15 *Burgermeester Honnerlage Gretelaan 231*

Hier woonde de vader van Paul Beckman in de tijd dat Reve hem weleens bezocht. Het motief katholieke dieren wordt aan hem toegeschreven, omdat hij geregeld beweerde dat de kanarie die hem vergezelde Rooms-Katholiek was en tevens gedoopt. Reve schonk hem de pauselijke medaille die hij ontving voor de verslaggeving van het pausbezoek aan Nederland.

16 *Nieuwe Haven 283b*

Geboortehuis Joop Schafthuizen (21/3/1948)

17 *Lange Haven 145*

In De Korenbeurs is sinds 2015 de Bibliotheek Schiedam gevestigd. In een van de nissen is speciaal voor Gerard Reve een boekenkast ingericht. In de kast staat het Verzameld Werk, brievenboeken en boeken over Reve. De foto, waarop Reve een kaarsje opsteekt in de basiliek van de Heilige Lydwina en van Onze Lieve Vrouwe van de Rozenkrans (zie ook 5), is in 1985 gemaakt door Vincent Mentzel.

Tot slot nog dit:

Schuin tegenover De Korenbeurs het pand in donkerbruine baksteen met witte vlaggenmast:

18 EINDE VAN DE WANDELING

Lange Haven 134

Hier woonde Dominee HaverSchmidt van 1877 tot zijn dood 1894. Hij maakte zelf een einde aan zijn leven door zich op te hangen aan het koord van zijn bedsteegordijn. HaverSchmidt werd als schrijver bekend onder het heteroniem Piet Paaltjens, die in 1867 de bundel Snikken en Grimlachjes publiceerde.

Naar verluidt overwoog Schafthuizen het huis begin jaren 80 te kopen, maar zag hij van de koop af. De twee belangrijkste redenen waren: dan was het gedaan met de rust en alleen al het vooruitzicht te moeten wonen in het huis van een zelfmoordenaar was voor Reve onverdraaglijk. Zijn Franse buurman had hem ooit op het hart gedrukt nooit het huis van een zelfmoordenaar te kopen.

Van 1975 tot 1993 verbleef Gerard Reve geregeld in Schiedam. Zijn woonplaats bleef Le Poët-Laval in de Zuid-Franse Drôme, maar als hij in Nederland was, vond hij onderdak bij Joop Schaffthuisen in de Brandersstad. Reve leidde begin jaren 70 een turbulent leven. Zijn boeken zorgden na verschijnen vrijwel altijd voor ophef. Alles werd gezien, niets bleef onopgemerkt. Sinds het uitkomen voor zijn homoseksualiteit en zijn aansluiting bij de katholieke kerk begin jaren zestig werden Reves uitspraken en gedrag vaak opgevat als provocatie, met onvermijdelijk relletjes tot gevolg. Dat was niet alleen erg vermoeiend, Reve kwam ook nauwelijks aan schrijven toe.

In de stad S. lijkt Reve zich, op zijn eigen bescheiden wijze, thuis te voelen. Hij ging vrijwel onopgemerkt zijn dagelijkse gangetje. Met zijn boodschappentas en in zijn enigszins vale trenchcoat had hij daartoe de juiste schutkleur aangenomen. Bovendien verschoten de Schiedammers niet snel van kleur als zij hem tegen het lijf liepen. Naar de kerk, boodschappen doen en een brief posten kon hij in alle rust. In Schiedam geen hysterische toestanden. Een meermaals vergeten sleutel in het voordeurslot vond hij de volgende ochtend gewoon terug, zonder dat iemand zijn huis onbevoegd had betreden. Schiedammers gunden hem zijn rust en dat, liet hij herhaaldelijk aan vrienden weten, waardeerde hij zeer.

Deze wandeling biedt u de kans in Reves voetsporen te treden.

COLOFON

Deze wandeling is een uitgave van de Bibliotheek Schiedam en Het Literair Gezelschap Schiedam in het kader van de Reve Revue (2018).

TEKST: Jan van Bergen en Henegouwen, Jan Gordijn en Hans Overheul

FOTO'S: Klaas Koppe en Vincent Mentzel

Andere illustraties afkomstig uit een privécollectie

VORMGEVING: Victor! grafisch ontwerp

© 2018

MEER INFORMATIE

www.debibliotheekschiedam.nl

www.literairgezelschap.nl

de Bibliotheek
Schiedam

